

KWIECIE (144) *sb n*

-w- (143), -f- (1).

Oba e pochylone.

sg *N* kwiécie (19); -é (1), -(e) (18). \diamond *G* kwieciã (67). *D* kwieciu (3). \diamond *A* kwiéci(e) (24). \diamond *I* kwiéci(e)m (20), kwiécim (3); -im *OpecŻyw*, *Calag*; -em : -im *FalZioł* (8 : 1). \diamond *L* kwiéciu (7). \diamond *V* kwiéci(e) (1).

Składnia przydawki typu: tego kwiecia (66), *tych kwiecia* (1); *tego: tych FalZioł* (25 : 1; II 16c).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI i XVIII w.*

1. *Coll. od „kwiat”*: *Rośliny ozdobne, kwitnące; flores Murm*, *Mymer*¹, *Cn*; *herba Mącz* (141) : *Twoie iałli [...]* *Perłami a różami ij rołkołnym kwiécim/ łtarki znamienitymi godno bylo vczciytz. OpecŻyw* 19, 3 [2 r.]; *PatKaz III* 154; *De Floribus. Von den blumen. O Kwyeczyu. Murm* 116; *Mymer*¹ 17; *FalZioł* [*7], *V* 90v; *RejPs* 105v; *HistAl* F6v, Kv; *obáczcie liljé polné (marg) kfiécié (-) iako rołtã/ nierobiã ani przędã MurzNT Matth* 6/28; *piękna łákã byłã/ Dziwnie rozlicznym kwieciem z dálekã fie płstrzyłã. RejWiz* 25v, 23v, 25v; *Leop Cant* 2/5; *BielKron* 132v; *Mącz* 58a, 66a, 117a, 119b, 214a (10); *GórnDworz Ee7v*; *RejPos* 2v, 176; [*ziemię*] *przyodział y ochędożył drzewy/ y wśzelákã żioł y kwiecia rozmáitościã KuczKat* 20; *CzechRozm* 223; *Oczko* 3v; *Calag* 94b, 351b; *StryjKron* 161; *Woniã mi wdzięczną z kwiecia žiemiã podawálã BielSen* 5, 6; *ArtKanc* F4v, V2; *Calep* 424b [3 r.], 973b; *miálto perel drogich [...]* *oddaycie wieniec z kwiecia rozliczného/ Który ozdobã będzie/ iego gładkiéy głowy OstrEpit* A3v.

W porównaniu (1): *ZAcna/ á kiedyś nieprzewyćieżna KOrono Polłka [...]* z rozmaitych łtanow *R.P.* iákoby rozliczného kwiecia pięknym porządkiem włádzona/y *wwita PowodPr* 4.

W charakterystycznych połączeniach: kwiecie piękne (2), *rozkoszne* (3), *rozliczne* (4), *rozmaite* (3); *kwiecie rwać, zbierać; kwieciem ochędożyć* (2), *ozdobić, potrzqsnać, strzqsnać*.

Wyrażenie: »kwiecie polne« [*szyk* 1 : 1] (2): *RejAp* 180v; *Iuż trawã, lálfy, gáiowie/ kwiecie polne, y też ptałzkowie/ Pánu łię fwoiemu z chuciã ráduiã ArtKanc* E19v.

Zestawienia: [»granatowe kwiecie« = Punica Granatum L. (Rost); kwiat drzewa granatu, z rodziny różowatych (Rosaceae): Gránatowe kwiećie/ Balauftia, Granatenblumen. SienHerb I4 #v, D3#.

»kościelne kwiecie« = Narcissus, bylina cebulkowa z rodziny amarylkowatych (Amaryllidaceae); kilka ozdobnych gatunkow: Kościelne kwiećie/ Narciffus Matthioli SienHerb K2#, D4#.]

»świętej Maryjej Magdaleny kwiecie« = Valeriana Celtica L. (Rost); bylina wonna z rodziny kozłkowatych (Valerianaceae) (1): Saliunca, Herba quae Nardus Celtica dicitur, Spikanárdi/ Świętey Mariey Mágdálény kwiecie/ barwierzę z niego wodkę cziniã. Mącz 365d.

[*»marcowe kwiecie« = Muscari Mill.; szafirek, bylina cebulkowa z rodziny liliowatych (Liliaceae): Márcowe kwiećie/ Hiacinthus. knollenkraut/ Breunling. SienHerb* K3#v, D4#v.]

W przen (1) : *O kimkolwiek pobożnym y świątobliwość iákã żywotã prowadzącym/ włtyłzał/ tám biezał/ iáko płczołã/ miód cnot rozmaitych zkáždego kwiecia zbierájąc. SkarŻyw* 56.

a. *Część rośliny będąca końcowym odcinkiem pędów o gęsto skupionych, silnie przeobrażonych liściach, przeważnie barwnych – organ rozmnażania płciowego rośliny (często w receptach i przepisach jako składnik lekarstwa) (89) : Widzyáltem przed łobã matzice łktorey wyrałtały trzy latorołli ktore*

po kwiecyu myały dozrałe iagody *HistJóz* A4; Lanka [...] ma kwiathki zimney á wilgothney włońności [...] lekarz tę mocz przpipifuie temu kwieciu niżej wypifaną *FalZioł* I 77a; Każdy rodzaj Makowy [...] w kwieciu ma rozność/ abowiem ieden mak ma biały kwiath á drugi czarny *FalZioł* I 104a; Wodhki bywaią palone [...] s łamych zioł/ niektore z zioł y s kwiatem/ niekthore z łamego kwiecia/ niektore z łamego korzenia *FalZioł* II 1c, I 37a, b, 69b, 78a [2 r.], 108c (24); *Mącz* 259b; Noc y dzień ma dwoie kwiecie/ na wierzchu żółte/ ná dole brunatne. *SienLek* 64v; Náwarz w wodzie liścia dębowego [...] kwiecia rumienkowego/ może y z źielem to kwiecie być *SienLek* 101v, 64; *GórnDworz* H6; *RejPos* 172; By/ błogołławił/ polam w obfitości/ Ták/ iżby ziemiá miłá/ Więcej owocu niż kwiecia rodziłá. *GrabowSet* T3v.

kwiecie z czego (2): *FalZioł* I 92c; weźmi [...] otłuczonego Ięczmieniá/ kwiecia z grzybienia pod miárą/ warz tho w wodzie *SienLek* 53v.

kwiecie czyje [w tym: *ai poss* (43), *G sb i pron* (12)] (55): Wziąć iabłek [...] warzyć tho w wodzie z ięczmieniem [...] á nakłáć wnię kwiecia thego ziela *FalZioł* I 154b; WEzmi kwiecia Grzybieniowego białego, kwiecia Tharnkowego/ kwiecia Bzowego/ Fijołkow białych/ kwiatkow Benedyctowych/ Tych wżytkich kwiecia rowno/ wypal to *FalZioł* II 16c, I 33c, 39a, 40d, 59c, 154b. Cf *W połączeniu z nazwą rośliny*.

W połączeniu z nazwą rośliny lub z przymiotnikiem od takiej nazwy [w tym: *ai poss* (43), *G sb i pron* (5); *kwiecie + określenie* (36), *określenie + kwiecie* (12)] (48): Wodkha z kwiecia Bobowe⁸⁰ oczy wyiafnia. *FalZioł* I 17a, I 39a, 92b, 135b [2 r.], 150d, II 16b (18); Sok á słodkość tá którą pżczoły ze wrzofu kwiecia y lićia wyfyfáya/ albo zbieráya. *Mącz* 214a, 214b, 271d; Kwiecie wierzbowe tárte z miodem/ álbo z białkiem bielmo zgania *SienLek* 70; weźmiz kwiecia dziewięsiu á wfuzywzy zetrzy go ná proch/ zmiefzayże then proch/ s tyle Aloe *SienLek* 127,40, 47v, 48, 52, 53v (24); *Oczko* 32v; *KlonŻal* C3 marg, D2.

W porównaniu (1): ćwiczenie przy rozumie ieft iákoby nadobne kwiecie ná dobrym łzczepie *RejZwierc* 15v.

b. bibl. Symbol nietrwałości i przemijania życia doczesnego (2) :

W porównaniu (1): wżytki rzeczy łá ná łwiece iáko kwiecie polne/ ktore ná wiofnę pięknie zákwithną/ ku iefieni połchną/ á ná wiofnę áliści łie zálię znowu blyfzczá. *RejZwierc* 82.

Wyrażenie: »kwiecie polne« (2): *RejZwierc* 82; Człowiekci ieft iáko šíano/ ktore pošekuią ráno/ z kráłá kwiecia polnego/ wnet zginie dzień iego [*Homo ... tanquam flos agri sic effloret* *PolAnt Ps* 102/15] *ArtKanc* Q19v.

2. Coś najlepszego, ozdoba, rozkwit (3) :

Wyrażenie: »kwiecie panińskiej czystości« (1): Ciebie tylo [...] vpominam/ młode kwiecie pánieńkicy czyfności/ chćiey wždy kiedy takich przykładow y tey S. Iágniefzki mądrości náłładowác *SkarŻyw* 71.

»kwiecie młodości« (2): *SkarŻyw* 130; Ten bowiem to kwiecie młodości fwoiey/ zołtáwifzy ták wiele nádźiei głownych/ pierwey fię z tym światem rozłtał *WysKaz* 2.

Cf **KWIAT**